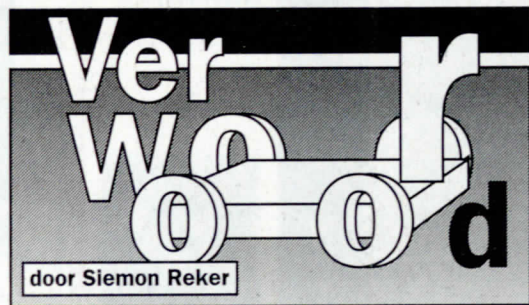

Knus en informatief woordenboek

Het werd er steeds warmer die late middag in de raadszaal van Dwingeloo. De aanwezigen begonnen zich steeds meer het zweet van het voorhoofd te wassen. Niet dat ze zich boegen over de kwestie van de naam, Dwingeloo of Dwingelo. Het was gewoon een knusse ruimte met onvoldoende ventilatie bij zoveel mensen die uitgenodigd waren voor de presentatie van het *Woordenboek van het Drents van Dwingelo* - met één o. Reinder Smit is de auteur die het met een stuk of acht informaties heeft samengebracht.

De burgemeester van Dwingeloo (met twee o's) schreef er een voorwoord in en hij was de logische ontvangende partij bij de aanbidding van de eerste exemplaren. Welke Drentse plaats is in het bezit van een gemeentelijk woordenboek? Goed, Ruinen heeft sinds 1953 een prachtige beschrijving van zijn taal door toedoen van A. Sassen, maar sinds 1996 is Dwingeloo goede tweede. In Groningen is er geen enkele gemeente die iets plaatselijks van die omvang heeft. Het vocalisme van Noordhorn is beschreven maar net als het Bargoens van Winschoten is dat maar een klein stukje. Dat gebrek zal vooral te maken hebben met het werk dat Ter Laan verricht heeft. Wie zat er in Groningen na het Nieuw Groninger Woordenboek nog te wachten op een lokaal lexicon? Interessant wordt het daarom om na de verschijning van het grote Drentse woordenboek, waarvan het eerste deel onlangs het licht zag, te zien of er ergens nog een tweede Smit verschijnt.

Smits woordenboek is op zich al geen kleintje: meer dan vijfhonderd bladzijden vrij dichtbedrukte informatie. Reinder Smit verdient alle respect. Zijn jarenlang gezwoeg maakt dat nu niet alleen in zijn eigen gemeente maar in de hele wereld van de dialectologie tamelijk eenvoudige gegevens over de taal van *Dwingel* kunnen worden opgezocht. Trouwens niet alleen de taal, ook allerlei volkskundige zaken (spelletjes bijvoorbeeld) en historische feitjes kom je in

Smit tegen en daar is vast ook belangstelling voor.

Dwingel heet de plaats op z'n eh, ... dat staat er niet in: wat is de naam van dat Drents van Dwingel? Maar wel zien we de oplossing van de spellingskwestie tussen Dwingelo en Dwingeloo en de rol van burgemeester F.E.B. van den Biesheuvel Schiffer daarbij. Die edelachtbare met zijn lange naam wilde liever een iets langer geschreven gemeente dienen en hij zorgde ervoor dat die spellingverandering er kwam.

In dergelijke woordenboeken zien taalgebruikers uit de omgeving (in ons geval Groningers, Friezen en andere Nedersaksen) vooral overeenkomsten en kleine verschillen. Datzelfde geldt bij andere woorden voor sprekers van het ABN. Als Reinder Smit iets had samengesteld met specifiek Dwingelse woorden dan was hij maar tot een fractie van die 525 pagina's gekomen. Zelfs als hij zijn volkskundige data had laten staan, de tekeningen had gehandhaafd en de etymologische verklaringen evenzo. Ik vind die laatste groep in wezen wat vreemd behandeld (onder *sprikke* staat opeens 'Vergelijk het Engelse woord sprig' terwijl zulke verwijzingen bij een paar duizend andere woorden ontbreken) maar ik kan me Smits handelen best voorstellen. Hij kent toevallig dat Engelse woord, vindt de overeenkomst frappant en wil die verrassing graag doorgeven.

Aan dat woordenboek is vast van alles te verbeteren, maar ik vind er vooral dingen mooi aan. Het meest opvallend is de 'kleine' informatie erin uit Smits eigen omgeving, onder andere het onderwijs. Meester Bonechansker had dieren op sterk water. Elders

zie ik dat hij streng kon straffen. Juffer Assendorp was jarenlang onderwijzeres in *Leggel*. Ik zie dat Nanne van Albert Dekker uit Lhee vaak buiten zat te spinnen; dat een ik-figuur (Reinder Smit zelf?) muzikles gehad heeft van Marinus Boer; dat de oude Reinder Smit aan de brink vroeger pekelaar verkocht uit het vat; dat Luuks Eggink hier jaren schilder geweest is en Jaopie Eggen en Jan Mulder schoenmaker; dat Kees Hatzmann lang sluiswachter in Dieverbrug was; dat je destijds bij bakker Arends een schuimpje kreeg; dat de familie Van Holthe het plant- of pootrecht bezat; Jan van Noord uit Lhee was boer maar hij is later de politiek ingegaan (onder het trefwoord politiek) zoals Roef Doorten uit die plaats in Duitsland geweest is (onder het lemma Pruse), terwijl Harm Waning uit Lhee er een ram op na hield. Ook in Dwingeloo waren Brasso en Zebra bekende kachelpoetsmerken.

Voorbeeldzin

Nieuwsgierig maakt de samensteller mij met de vragende voorbeeldzin 'Heb ie Pietie Scholten nog ekend?' of elders 'Ken ie Römelt Booy?' En zou Jantje van Aoldert nu de schoonzuster (snaoster) zijn van Reinder Smit of van een van zijn mede-informanten? Toevallig kom je ergens tegen dat een homo - een *strieker* - iemand *van de verkeerde kaante* genoemd wordt en puntje puntje puntje is het slot van de zin 'Maksie' was de scheldnaeme veur... Nou, veur wie? Het *Woordenboek van het Drents van Dwingelo* is een informatief en knus boek, maar er zijn in een dorp natuurlijk nauwkeurig getrokken grenzen.

◀ De oude Reinder Smit verkocht vroeger aan de brink in Dwingeloo Brink pekelaar uit het vat. Foto-Archief